

Lucyna Warda-Radys

Perswazja we współczesnej piosence religijnej

Język - Szkoła - Religia 1, 209-218

2006

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Lucyna Warda-Radys
Uniwersytet Gdański

PERSWAZJA WE WSPÓŁCZESNEJ PIOSENCE RELIGIJNEJ

Materiał badawczy do tego wystąpienia został wyekscerpowany ze śpiewnika opracowanego przez alumnów Gdańskiego Seminarium Duchownego w 1997 roku. Stanowi on zbiór piosenek wykorzystywany podczas pielgrzymek, rekolekcji, nabożeństw dla młodzieży, a także podczas szkolnych katechez. Śpiewnik ten, udostępniony nam przez współtwórcę, ks. Piotra Przyborka (obecnie wikariusza w parafii Matki Bożej Bolesnej w Gdyni), jest zbiorem pieśni przygodnych wybranych z wielu dostępnych śpiewników przeznaczonych dla młodzieży, np. *Laetatus sum. Na pielgrzymkę* (Rzym, 1974); *Exultaste Deo (Mały śpiewnik mszalny* wydawany w Krościenku przez Diakonię Stałą Ruchu Światło-Życie – bez miejsca i roku wydania); *Śpiewajmy Odkupicielowi. Śpiewnik młodzieżowy* (Gdańsk 1983) i innych.

Analizowany śpiewnik nie zawiera tekstów znanych od wieków całemu Kościołowi (zawartych m.in. w najpopularniejszym *Śpiewniku kościelnym* ks. J. Siedleckiego¹). Pieśni w nim zawarte powstały bowiem w ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat. Zbiór zawiera śpiewy uniwersalne, nie ma w nim pieśni maryjnych, kolęd, pieśni adwentowych, wielkopostnych i wielkanocnych. Trzeba też dodać, że wszystkie analizowane teksty były od razu łączone z muzyką, co z jednej strony odróżnia je od pieśni dawnych², a z drugiej – ma wpływ na dobór pewnych form językowych.

¹ Ks. J. Siedlecki, *Śpiewnik kościelny*, red. W. Świerczek, Opole 1959. Wydanie przerobione i powiększone.

² Por. *Słownik terminów literackich*, red. J. Sławiński, wyd. II, Wrocław 1988, s. 355.

Jak wszystkie pieśni religijne, teksty zebrane w analizowanym śpiewniku ukazują stosunek człowieka do Boga, a także Boga do człowieka. Pieśń religijna bowiem uczy mówienia o transcendencji, o Bogu. Realizuje zadania poznawcze i impresywne (nawet jeśli nie stawia sobie takiego celu). Cechuje ją także duży ładunek ekspresji³. Przyglądając się analizowanym pieśniom bliżej, można wskazać dwa główne cele, jakim służą. Pierwszym jest modlitwa. Młodzi ludzie chętnie modlą się piosenką, a teksty te im to umożliwiają. Podmiot liryczny zwraca się w nich do Boga wielbiąc go, chwalać, dziękując Mu za otrzymane łaski, przepraszając i prosząc o to, co istotne. Drugim celem jest katechizacja – głoszenie wiary w Boga, nauczanie tych, którzy nie przyjęli Go jeszcze jako swego Pana i Zbawiciela, nakłanianie ich do modlitwy.

Tworzywem omawianych piosenek jest niewątpliwie język religijny. Stanowi on „jedną z odmian języka ogólnego, jest pograniczną odmianą, którą wyróżniamy apriorycznie nie na zasadzie formy, lecz na zasadzie funkcji, jaką pełni ta odmiana w życiu społecznym”⁴. Jak podkreślają badacze, jest to język szczególny, realizujący się na linii *sacrum – profanum*. Za pomocą symbolu w sposób przystępny i obrazowy ukazuje odbiorcy to, co transcendentne, co jest od człowieka nieskończenie większe i doskonalsze, trudne do wyrażenia ludzkim językiem⁵.

Ostatnimi czasy podnosi się kwestię uwspółcześniania języka religijnego, aby był on bardziej komunikatywny i dzięki temu skuteczny. To uwspółcześnianie miałoby dotyczyć nie tylko formy językowej, ale również sposobu ujmowania treści. M. Kamińska zauważyła już, że „pomiędzy grupą śpiewów określanych jako tradycyjne a nowymi pieśniami, stanowiącymi dorobek ostatnich dziesiętków lat, rysują się pewne różnice”⁶. Utwory tradycyjne wielbią wielkość Boga i wyznają nicomość człowieka,

³ Por. np. M. Kamińska, *Stylistyka polskiej pieśni kościelnej*, Łódzkie Studia Teologiczne, 3, 1994, s. 143.

⁴ I. Bajerowa, *Swoistość języka religijnego i niektóre problemy jego skuteczności*, Łódzkie Studia Teologiczne, 3, 1994.

⁵ Por. M. Makuchowska, *Modlitwa jako gatunek języka religijnego*, Opole 1998, s. 21-29.; I. Bajerowa, *Rola języka we współczesnym polskim życiu religijnym. Wprowadzenie do dyskusji*, [w:] *O języku religijnym. Zagadnienia wybrane*, red. M. Karpluk, J. Sambor, Lublin 1988, s. 9-20, [taż:] *Swoistość języka religijnego i niektóre problemy jego skuteczności*, Łódzkie Studia Teologiczne, 3, 1994, s. 12-18.

⁶ M. Kamińska, *Stylistyka polskiej pieśni kościelnej*, Łódzkie Studia Teologiczne, 3, 1994.

pieśń nowa natomiast to pieśń podkreślająca „nadzieję i radość płynącą z wyznawanej wiary, z odnalezienia piękna stworzonego przez Boga światła, dostrzegającą przyjaciela i brata w bliźnim”⁷.

Od strony formy językowej unowocześnienie języka religijnego powinno polegać na dostosowaniu formy przekazu do odbiorcy, a co za tym idzie – na zbliżeniu ku potoczności, ale nie na utożsamieniu z nią⁸. Teksty kierowane do Boga i osób świętych oraz mówiące o nich wymagają bowiem odpowiednio odświętnego języka⁹.

I. Bajerowa stwierdziła więc, że język religijny „realizuje się jak gdyby wzdłuż linii potoczność – hieratyczność. Oba typy realizacji uzależnione są od charakteru danego aktu mowy, tj. uczestników, przekazu, sytuacji i oczywiście od tematyki. Zależnie od tych czynników realizacja przesuwa się w jedną lub drugą stronę, nasycy się jednymi składnikami, a drugie tonuje”¹⁰.

Przedmiotem artykułu jest omówienie funkcji perswazyjnej współczesnych piosenek religijnych i wskazanie na wybranych przykładach, jak ich język oscyluje pomiędzy dostojeństwem związanym z doniosłością przekazywanych treści, a potrzebą komunikatywności oraz chęcią dotarcia do młodego człowieka.

Perswazyjność jest jedną z cech języka religijnego. „Funkcja perswazyjna polega na wytwarzaniu w odbiorcy pewnego stanu przekonaniowego, ukształtowaniu w nim ocen i poglądów. Cel ten uzyskuje się przede wszystkim przez przekazywanie emocji i ocen ukrytych w używanych wyrazach. Pomaga temu cały system presupozycji, a więc poglądów założonych jako wspólne nadawcy i odbiorcy tekstu, przyjmowanych bez refleksji, one właśnie kształtują w sposób nieświadomy dla odbiorcy jego postawę”¹¹. Warunkiem zaistnienia perswazji jest zatem wpływanie na

⁷ Tamże.

⁸ I. Bajerowa, *Swoistość języka...*, Łódzkie Studia Teologiczne.

⁹ Zob. np.: M. Kucala, *Nazywanie Chrystusa w historii polszczyzny*, [w:] *Tysiąc lat polskiego słownictwa religijnego*, red. B. Kreja, Gdańsk 1999, s. 205-212.; tenże: *Od Bogurodzicy do Madonny. Nazywanie Matki Boskiej w historii polszczyzny*, [w:] *O języku religijnym. Zagadnienia wybrane*, red. M. Karpluk, J. Sambor, Lublin 1988, s. 133-144.

¹⁰ I. Bajerowa, *Rola języka...*, s. 17.

¹¹ R. Grzegorzczkowska, *Nowomowa a problem funkcji językowych*, „Poradnik Językowy” 1985, z. 6, s. 379.

¹² Por. D. Zdunkiewicz-Jedynak, *Językowe środki perswazji w kazaniu*, Kraków 1996, s. 37.

przekonania odbiorcy nie tylko za pośrednictwem jego rozumu, ale także emocji i woli¹².

W omawianych pieśniach perswazja sprowadza się przede wszystkim do namawiania, aby wychwalać i wielbić Pana lub (wyraźnie rzadziej) by się przed Nim pokłonić i ukorzyć. Pieśni te otwarcie nawołują do ufności i radości¹³.

Funkcja perswazyjna może być realizowana różnymi środkami. Jednym z nich jest morfologia. W analizowanych piosenkach uwagę zwraca zwłaszcza wykorzystanie fleksji werbalnej. Należać tu będzie stosowanie form trybu rozkazującego. Najczęściej jest to 1 os. l. mn., np: *pokłońmy się przed Nim* (2); *czcijmy Jezusa, czcijmy Go* (26); *stawić chcemy Cię wciąż z radością i czią* (51); *chwalmy Pana* (30); *śpiewajmy Mu Alleluja* (54); *oddajmy Jemu cześć* (139); *przyjdźmy tam, gdzie miejsce najświętsze (...), przyjdźmy Doń śpiewaniem Go wielbiąc* (152); *wnieśmy ręce i serca, wywyższajmy Go* (172); *wielbijmy Go* (172); *stańmy radośnie i mówmy każdemu, że Jezus Królem jest* (161); *wejdźmy do Jego bram z dziękczynieniem, u Jego tronu oddajmy cześć* (185); *śpiewajmy dobremu Bogu Alleluja* (206).

Zdecydowanie rzadziej w pieśniach pojawia się forma 2 osoby l. poj. i mn.: *chwalcie Pana* (6); *Nie lękajcie się, Bóg jest miłością* (98); *uwielbij Go* (18); *Świętemu Bogu oddaj cześć, dziękczynną z serca śpiewaj pieśń* (165); *roзраduj się w Nim* (185); *z pokorą stań przed Panem swym* (200). Często zresztą po takim wezwaniu pojawia się dopowiedzenie z nazwą adresata – bardzo szerokiego (wszyscy, narody, lud, ziemia, świat): *śpiewaj Mu hymn najdalsza z ziem* (17); *Chwalcie pana wszystkie narody, wysławiajcie Go wszystkie ludy* (29); *Oto błogosławcie Pana wszyscy słudzy Pańscy* (134); *Uwielbiajcie Pana ludzkich serc bijące dzwony, Padnij na kolana przed nim ludu utrudzony* (183); *śpiewaj Panu ziemio, chwalcie wszystkie strony świata* (183). Podobnie ma się rzecz w wypadku wykorzystywania form z partykułami *niech/niechaj*: *Niech wielbi Cię cały świat* (5); *Niech wszyscy wielbią Imię Pana (...) niechaj na wieki brzmi Jego chwala!* (4); *to, co żyje, niechaj wychwala dzisiaj Pana* (17). Zdarzyło się też żarliwe wezwanie skierowane do ust, serca, duszy człowieka (nadawcy tekstu): *Me usta niech wielbią Go* (9).

¹³ Zob. też M. Kamińska, *Stylistyka polskiej pieśni kościelnej*, Łódzkie Studia Teologiczne, 3, 1994.

Wezwania takie budują poczucie wspólnoty, wzmacniają integrację środowiska, podkreślają wzajemną bliskość modlących się: nie ma „*ja i ty*”, *jesteśmy* „*my*”. Wspólnota ta wychodzi nawet poza ramy „*my*”, obejmuje cały świat. Nadawca utożsamia się w ten sposób z odbiorcami, nie ma między nimi dystansu. Perswazyjność w takiej formie jest wprawdzie wyrazista, ale delikatna, staje się mniej natarcywa.

Istotną rolę środka perswazyjnego w pieśniach młodzieżowych pełni forma czasownikowej kategorii osoby¹⁴ pozwalająca na przekazywanie innym osobistego doświadczenia przeżywania wiary, ujawnianie dobra otrzymanego od Boga we własnym życiu. Pierwszoosobowy podmiot liryczny mówi spontanicznie o swojej postawie, jest pełen przekonania o jej słuszności. Daje w ten sposób przykład, staje się świadkiem, a przez to pośrednio nauczycielem. Jest to zgodne z duchem nowej ewangelizacji: *Jemu będę śpiewał nową pieśń, bo mam życie w Nim, Innym ludziom głosić chcę* (209). *Chcę wywyższać Imię Twe, chcę wyśpiewać Tobie chwałę. Panie dziś raduję się, bo przyszedłeś, by mnie zbawić* (24); *Będę wznosił pieśń do Boga, będę śpiewał Mu nową pieśń. Będę chwalił Go za zwycięskie triumfy* (12); *Będę śpiewał Tobie Mocy moja. Ty Panie jesteś mą nadzieją. Tobie ufam i bać się nie będę* (11); *Będę chwalił Cię póki sił starczy mi. Gdyż miłość Twa od życia lepsza jest* (20).

Niezwykle istotną rolę spełnia w tekstach perswazyjnych odpowiedni dobór leksyki¹⁵. W pieśniach często pojawiają się nazwy pozytywnych wartości odnoszonych do Boga, np. wiara: *Na skrzydłach wiary Twej, o Panie wołam Cię* (94), miłość: *Alleluja niech miłość nad nami Złotymi strunami gra* (5), nadzieja: *Ty Panie jesteś mą nadzieją* (11), ufność: *Pokładam w Panu ufność mą, zawsze ufam Jego słowu* (148), wierność: *Wielka jest wierność Twa, Gdy do mnie zbliżasz się* (91), miłosierdzie: *Gdy głosimy Jego wierność i miłosierdzia dar, to niszczy moc szatana na ziemi tej* (65), łaskawość: *I wystawiajcie Go wszystkie ludy, Jego łaskawość nad nami potężna* (112), łaska: *Niewyczerpane są łaski Twe Panie*. (110), pokój: *Tyś pokoju Księciem* (64), dobroć: *On dobrocią Swą ogarnia mnie i wiedzie mnie do niebios bram* (193), godność: *Żeby człowiek zachował godność swą* (202), radość: *Śpiewajmy Panu, z radością klaszczemy w dłonie* (164), sprawiedliwość: *Sprawiedliwość niesie nam* (68), hoj-

¹⁴ Zob. np. D. Zdunkiewicz-Jedynak, *Językowe środki...*, s. 69.

¹⁵ Zob. dz. cyt., s. 41-68.

ność: *Dałeś nam siebie za darmo, Twoja hojność zdumiewa* (81). Niektóre pieśni stanowią wręcz pewien szablon, który uzupełnia się w miarę potrzeb takimi wyrazami: *Duchu Święty przyjdź! Niech wiara zagości, niech nadzieja zagości, niech miłość zagości w nas!* I w kolejnej strofie: *Niech życie zagości, niech wolność zagości, niech mądrość zagości w nas!*, w następnej: *Niech pokój zagości, niech szczęście zagości, niech radość zagości w nas!*

Słownictwo negatywnie wartościujące pojawia się, by opisać ludzką kondycję w świecie bez Boga: *Jesteśmy ciemnością, nikt nie prowadzi. Jesteśmy spętani, nikt nie uwalnia. Jesteśmy zimnem, nikt nie okrywa. Jesteśmy głodem, nikt nas nie karmi. Jesteśmy łzami, nikt nie osusza. Jesteśmy bólem, nikt nie dostrzega* (102), by ukazać, że Bóg przyjmuje nas takimi, jakimi jesteśmy: *Jestem kochany z moim grzechem, Jestem kochany z mą słabością* (60); *Niosę Tobie mój grzech, to, co najgorsze jest w duszy mej* (115); *Wszystkie swoje troski oddajcie Mu* (200), i pomaga zwyciężyć: *Pan zwyciężył! (...) Nad chorobą triumfuje!* (69); *On mnie wyzwolił od nieprzyjaciół* (10).

Badacze podkreślają, że wyraźną cechą tekstów nastawionych na perswazję jest nasycenie ich formami stopnia wyższego i najwyższego przymiotników i przysłówków¹⁶. W analizowanych pieśniach spotykamy takie formy, ale jest ich stosunkowo niewiele: *jesteś najwyższy Panie mój* (143); *śpiewaj Mu hymn najdalsza z ziem, największa z wysp, najwyższa z gór* (17); *Miłość Twa od największych gór wyższa jest. (...) Miłość Twa głębsza niż ocean bez dna* (91); *miłość Twa od życia lepsza jest* (20); *to co najgorsze jest w duszy mej* (115); *z najtajniejszych grzechów oczyść mnie* (123); *Przyjaźń to największy dar, jaki daje tobie Bóg. Przyjaźń to największy skarb, umiej go wziąć* (82); *O Panie nasz Panie przedziwne Twe Imię* (114). To wszystkie formy wybrane z 211 pieśni.

Badacze twierdzą również, że słowami o dużej sile wartościowania są wyrazy, które określają natężenie cechy czy zjawiska lub ich powszechność w czasie i przestrzeni¹⁷. Są to zaimki nieokreślone (*każdy, żaden, wszystko*), przysłówki (*nigdy, zawsze, wciąż, codziennie, ciągle*) i wyrażenia przyimkowe (*bez reszty, bez końca, na wieki, do końca*). Nie są

¹⁶ Por. I. Bajerowa, *Kilka problemów...*, s. 39.

¹⁷ Por. dz. cyt., s. 38.

pozbawione tych środków pieśni młodzieżowe: *nigdy nie odstąpi* (15); *chcę chwalić Imię Twe każdego dnia* (20); *zawsze cieszę się* (20); *Bóg nasz Pan jest dobry cały czas* (18); *duchem całym wielbię Pana* (27); *co się nigdy nie porusza, ale trwa na wieki* (32); *ciągle* zaczynam od nowa, *wciąż* jednak słyszę te słowa, *życie poświęcić bez reszty* (33); *miłuj Boga całym sercem swym* (13); *nad nami wciąż* trwa (5); *aby każdy* w sobie nowe życie miał (130); *wszyscy* słudzy Pańscy (134); *niczego mi nie brakuje* (136); *Ty wiesz wszystko* (135); *chcę wciąż* przy boku Twoim być (132); *aby każdy* mógł żyć (147); *Ty wciąż* kochasz mnie, jak *żaden* człowiek (149); *do końca* ukochał nas (172), *tylko* Jezus (101).

Jednym z podstawowych sposobów formułowania tekstów pełniących funkcję perswazyjną jest stosowanie słownictwa normatywnego, tj. takiego, które pozwala mówiącemu wyrazić jego przekonanie, że dobrze będzie, gdy spełni się sytuacja komunikowana przez wypowiedź, źle zaś, gdy się tak nie stanie¹⁸. Należą tu wyrazy typu: trzeba, potrzeba, należy, musi się, powinno. Nie pojawiają się one jednak w pieśniach. Może dlatego, że konstrukcje z tymi formułami impresywnymi są bezosobowe, nie wskazują wyraźnie ani na nadawcę, ani na odbiorcę komunikatu. Są przez to mało wiarygodne i zniechęcają młodego człowieka do poddania się sugestiom przez nie wprowadzanym. Młode pokolenie takiego stylu nie lubi, zwykle buntuje się przeciw napomnieniu, przeciw sformułowanemu w sposób natrętny nakazom i zakazom.

Stosowanie pewnych konstrukcji syntaktycznych może również wpływać (poprzez odpowiednie kształtowanie przekonań odbiorców) na charakter perswazyjny tekstów¹⁹. Takim zabiegiem jest użycie w funkcji perswazyjnej zdań okolicznikowych:

celu, np.: *Bóg (...)* Syna swego Jednorodzonego dał, *aby każdy, kto wierzy w Niego życie wieczne miał* (19); *Panie, (...) na krzyżu zmarłeś, by mój zapłacić dług* (24); *Zbawca nasz (...) za mnie umrzeć chciał, ażebym znalazł swój ogrom win i wiedział, że Jego krew zbawia, oczyszcza i leczy* (28); *Idzie mój Pan – On teraz biegnie, by spotkać mnie. Mija góry, łąki, lasy, by komunii stał się cud, On chce chlebem nas nakarmić, by nasycić życia głód* (31); *Dotknij Panie moich oczu, abym przejrzał. Dotknij Panie moich warg, abym przemówił* (35); *Za darmo ukochał mnie Pan i zmar-*

¹⁸ Zob. D. Zdunkiewicz-Jedynak, *Językowe...*, s. 54.

¹⁹ Por. dz. cyt., s. 80.

twychwstał, abym żył (60); *Zobaczcie jak wielką miłość Ojciec ofiarował nam. Byśmy dziećmi Boga mogli być* (211); *Jezus Chrystus przyszedł na świat, aby zniszczyć na wieki potęgę zła* (69). W przytoczonych tu fragmentach postawa Boga miłującego, który wszystko robi dla człowieka, powoduje zawołaną perswazję. Odbiorca mianowicie powinien czuć chęć współdziałania z Bogiem w Jego zbawczym dziele. Kolejne natomiast przykłady nakłaniają bezpośrednio odbiorcę do czynów zgodnych z zaleceniami: *Módlmy się, aby jedność była odnowiona w nas, aby świat cały poznał uczniów Chrystusa w nas. (...) Chcemy razem pracować, chcemy złączyć swój trud, by nie stracić godności, którą Pan powierzył nam* (202).

przyczyny – tu, podobnie jak w zdaniach okolicznikowych celu, spotkamy się z perswazją bezpośrednią, ale ton perswazji łagodzi przytoczenie argumentów popierających słuszność postulowanej postawy (wezwanie do konkretnego działania ze względu na dary otrzymywane od Boga), np.: *Chcę wyśpiewać Tobie chwałę, Panie (...), bo przyszedłeś mnie zbawić* (24); *Chwalcie Pana wszystkie narody (...) albowiem łaska Jego nad nami, a wierność Jego trwa na wieki* (29); *Dziś rozpoczynam od nowa, bo kochać, to znaczy powstawać* (35); *Nie zdejmę krzyża z mojej ściany za żadne skarby świata, bo na nim Jezus ukochany, (...) nie zdejmę krzyża z mego serca (...) bo krzyż to klucz do nieba. (...) Nie zdejmę krzyża z mojej duszy, nie wyrwę go z sumienia, bo krzyż szatana w niwecz kruszy* (100); *O Panie mój (...) szukam Cię co dzień, bo niczym jestem sam* (116); *Wzniesmy ręce i serca, wywyższajmy Go, bo Jezus odkupił nas, dał życie swe, do końca ukochał nas* (172); *Wielbić mego Pana chcę, bo (...) On uwalnia mnie sam od wrogów mych* (188), bądź też z perswazją ukrytą w zdaniach podkreślających bezinteresowną miłość Boga, np.: *Godzien jesteś Panie i Boże nasz (...) przyjąć chwałę, cześć i moc. Ponieważ Ty wszystko stworzyłeś w swej mocy. (...) Godzien jesteś [Zbawco, Baranku nasz] przyjąć chwałę, (...) Ponieważ zostałeś zabity za lud Twój, wszystkich zbawiłeś Ty sam* (47); *O Panie szukasz dzieci swych, bo Miłość imię Twe. (...) Tyś zbawił nas przez swoją śmierć, bo Miłość imię Twe* (117). Ton tych wypowiedzi pozbawiony jest natrętnego moralizatorstwa.

Wyjątkowym zabiegiem perswazyjnym w omawianych pieśniach jest wprowadzenie **zdania warunkowego**: *Jeśli nie ja, jeśli nie ty, dziś nie będziemy Jezusa czcić, jeśli dziś nasz nie zabrmi śpiew, to kamienie pod-*

niosą swój krzyk (63). Dopowiedzieć wypada, że jest to rozbudowana peryfrazą tekstu ewangelicznego: „Jeśli ci umilkną, kamienie wołać będą” (Łk 19, 40)²⁰.

Istotną cechą stylistyczną piosenki religijnej jest wreszcie pytanie pozorne – wyrażające inne cele niż dowiedzenie się. Z jednej strony wpływają one na styl i kompozycję utworów, z drugiej zaś nadają tekstom atmosferę problemowości i poszukiwania. Odpowiedź (ukryta w pytaniu) będzie miała znów charakter perswazji. Pierwszą grupę stanowią będą **pytania retoryczne** o jawnej lub ukrytej strukturze pytania o rozstrzygnięcie (tworzone za pomocą partykuły pytajnej *czy*). Istotną ich cechą jest polemiczność. W pytaniu zawarta jest swoista odpowiedź, sąd o charakterze ogólnym,²¹ np.: *Bóg chce twoim życiem żyć, On chce miłość swoją wielką dać. Czyż trudno wziąć?* (13); *Czy mając światło chcesz spać? Jezus nakazał nam iść czynić uczniów* (92).

Liczej w analizowanych piosenkach reprezentowana jest druga grupa pytań – **pytania medytatywne i ewokujące odpowiedź samemu sobie**²². Dotyczą wyboru drogi życiowej, ujawniają dylematy, niewiedzę, niepokój moralny mówiącego, po to, by sprowokować zainteresowanie adresata. Zawierają one pożądaną odpowiedź, ukryte przeświadczenie wyprzedzające pytanie. Gdyby nadawca nie był o tej prawdzie całkowicie przeświadczony, jego pytanie nie miałoby żadnego sensu, np.: *Powiedz, kto kochać tak mógł pośród ciemności, co kryją grzech? Ani eros, ni amor lecz tylko agape. Czy wiesz, co to znaczy, co znaczy?* (186); *[Panie] cóż trwałego poza Tobą, człowiek zdziała sam ze siebie, któż potrafi własne dobro oblec w kształty nieśmiertelne?* (62); *Panie do kogóż pójdziemy dziś? U ciebie jest uzdrowienie* (140); *Panie, (...) kimże jest człowiek, że o nim pamiętasz, kim syn człowieczy, że wciąż jesteś z nim?* (114); *Któż jest pośród bogów równy Tobie Jahwe* (45); *Jezus kocha Ciebie dziś, czy o tym wiesz?* (73). Szczera odpowiedź adresata na pytanie będzie stanowić zachętę do określonego postępowania.

²⁰ S. Koziara po kwerendzie współczesnych słowników wskazuje na „słabnący status owego biblizmu we współczesnej polszczyźnie”. Por. S. Koziara, *Frazeologia biblijna w języku polskim*, Kraków 2001, s. 234.

²¹ Zob. D. Zdunkiewicz-Jedynak, *Językowe środki ...*, s. 84.

²² Zob. dz. cyt., s. 84-86.

Przywołane tu wyrażenia i zwroty pozwalają stwierdzić, że cechująca współczesne pieśni młodzieżowe perswazyjność jest jawna, rezygnuje ze środków językowych służących manipulacji, bo młodzież jest ostrożna i podejrzliwa. Stara się też złagodzić natarczywość wezwań i próśb poprzez budowanie poczucia wspólnoty i równości, wyjaśnianie racji oraz spontaniczne i żarliwe świadectwo wiary. Nie zwalnia słuchającego z samodzielnej aktywności umysłowej. Wydaje się, że łatwiej w ten sposób dotrzeć do młodego pokolenia, które nie lubi zniewalania i buntuje się przeciw nakazom i zakazom.